

**การใช้คู่มือนักศึกษาวิชาปฏิบัติการผดุงครรภ์เป็นสื่อ
ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง
และความรับผิดชอบตนเองของนักศึกษาพยาบาล
ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยขอนแก่น**

บทความวิจัย

วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ

Journal of Nursing Science & Health

ปีที่ 39 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม) 2559

Volume 39 No.1 (January-March) 2016

**Using a student study guide as a tool to promote
self-directed learning skills and self-responsibility among 4th year
nursing students at Khon Kaen University**

อุสาห์ สุภรณ์ปณ วท.ม* พักตร์วิไล ศรีแสง ปส.ด* สร้อย อนุสรณ์ธีรกุล ศศ.ด.**

Ausa Supornpun MS* Pakvilai Srisaeng Ph.D* Soiy Anusorntheerakul Ph.D**

บทคัดย่อ

การวิจัยชั้นเรียนนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาผลของการใช้คู่มือนักศึกษาวิชาปฏิบัติการผดุงครรภ์ เป็นสื่อในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และความรับผิดชอบของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 4 จำนวน 146 คน ผลการศึกษาพบว่านักศึกษาร้อยละ 91.8-93.8 เห็นว่าคู่มือสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ในระดับเห็นด้วยถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง ทั้ง 5 ด้านคือ การวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ด้วยตนเอง การค้นหาและจำแนกแหล่งสนับสนุน การนำความรู้ที่ได้มาตอบปัญหาในสถานการณ์ที่หลากหลาย และการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ ร้อยละ 82.2-90.4 ที่เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าคู่มือทำให้เพิ่มความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยเสนอแนะว่า ควรเพิ่มแบบฝึกหัดที่เป็นกรณีศึกษา และแจกแบบฝึกหัดให้นักศึกษา 1- 2 สัปดาห์ก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงาน เพื่อให้นักศึกษาสามารถจัดสรรเวลาทำแบบฝึกหัดได้อย่างเต็มที่ และควรมีการจัดทำคู่มือเช่นนี้ในทุกสายการพยาบาล

คำสำคัญ: ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความรับผิดชอบต่อตนเอง คู่มือนักศึกษา ปฏิบัติการผดุงครรภ์ นักศึกษาพยาบาล

Abstract

This classroom research aimed to assess the effectiveness of a student guide as a tool to promote self-directed learning skills (SDL) and learning responsibilities from 146 nursing students. The results revealed that 91.8%-93.8% either agreed or strongly agreed that the study guide was able to help with 5 SDL dimensions: identifying learning needs, developing learning objectives, identifying appropriate resources, applying knowledge in new situation, and engaging in self-evaluation. Additionally, 82.2%-90.4% either agreed or strongly agreed that the study guide helped to improve self-responsibility and suggested that

*Assistant professors, Department of Advanced Midwifery, Faculty of Nursing, Khon Kaen University.

**Associate professor, Department of Advanced Midwifery, Faculty of Nursing, Khon Kaen University.

the guide should be distributed to the students 1–2 weeks before the semester began so they could have more time studying. The students also suggested that the study guide should be developed for all practical courses.

keywords: self-directed learning skills, self-responsibility, study guide, midwifery practice, nursing students

บทนำ

การเรียนรู้ด้วยตนเอง (self-directed learning: SDL) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญของพยาบาลวิชาชีพ ที่จะต้องมีการเตรียมตัวและฝึกฝนตั้งแต่เป็นนักศึกษาพยาบาล ต้องเรียนทักษะในการค้นหาความรู้ วิเคราะห์ และ ใช้ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาทางพยาบาล จึงมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมและกระตุ้นทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองนี้¹ เพื่อเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษา ที่จะจบไปเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพ และพัฒนาตนเองตลอดเวลา การเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพ ต้องมีความปรารถนาที่จะเรียนรู้เพิ่มเติม ไม่เพียงแต่เรียนเพื่อเอาตัวรอดในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลขณะเรียนในแต่ละวันเท่านั้น แต่จะต้องเป็นไปเพื่อกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไปในอนาคตด้วย²

ความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเองในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา นักศึกษาถูกคาดหวังว่า จะต้องรับผิดชอบจัดการกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง ต้องนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ และมีทักษะในการตระหนักรู้และควบคุมกระบวนการรู้คิดของตนเอง (meta-cognitive skills) สถาบันการสร้างมาตรฐานการศึกษาในประเทศอังกฤษ มีโครงการ “Enhancing the First Year Experience”³ ซึ่งเป็นโครงการในการสร้างพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาชั้นปี 1 แนวคิดหลักที่ต้องการสร้างพฤติกรรมการเรียนรู้กับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คือ การสร้างพลังอำนาจ (empowerment) โดยมีคำถามคือ จะใช้เครื่องมืออะไรในการสร้างพลังอำนาจ และจะเริ่มต้นสร้างได้อย่างไร เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะและความรู้ที่มีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระ และสามารถที่จะพัฒนาความรู้ความสามารถ ในการประกอบวิชาชีพของตนเอง และ

เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในอนาคต

จากรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น วิจัยชั้นเรียนของสโรย อนุสรณ์ธกุล พัทธวิไล ศรีแสง และ อุสาห์ ศุภรพันธ์⁴ พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีระดับการเรียนรู้ด้วยตนเองอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง ยังมีการเตรียมความรู้ก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงานไม่เพียงพอ โดยข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ระบุว่านักศึกษาไม่รู้ว่า จะเตรียมความรู้ก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงานอย่างไร เนื่องจากไม่รู้ว่าประเด็นใดบ้างมีความสำคัญ ที่จะต้องได้รับการทบทวนก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติ แต่มีความต้องการที่จะเตรียมความรู้ เพราะรู้ว่าเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะทำให้การเรียนรู้ในขณะฝึกปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ และหากได้รับการมอบหมายให้ค้นคว้า หรือทำการบ้าน ก็มีความกระตือรือร้นที่จะทำการบ้านตามที่ได้รับมอบหมาย ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีความต้องการการชี้แนะแนวทางในการเตรียมตัวก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงาน

Chickering และ Gamson⁵ ได้ใช้ผลการวิจัยทางด้านการศึกษามาเป็นพื้นฐานแนวทางปฏิบัติการเรียนการสอนที่ดีในระดับอุดมศึกษา 7 ข้อ ดังนี้ 1) การกระตุ้นให้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาและอาจารย์ 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มนักศึกษา 3) การกระตุ้นการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) 4) การประเมินผลย้อนกลับทันที 5) ให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนอย่างจริงจัง 6) สื่อสารให้เห็นผลสัมฤทธิ์ที่คาดหวัง 7) เคารพความแตกต่างในวิธีการเรียนรู้ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้นำกรอบแนวคิดพื้นฐานทั้ง 7 ข้อนี้ มาสอดแทรกในกระบวนการเรียนการสอน และนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับขั้นตอนการเรียนรู้ด้วย

ตนเอง ซึ่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีแนวคิดมาจากทฤษฎีมานุษยวิทยา ที่มีความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคน เกิดมาพร้อมความเป็นอิสระเป็นตัวของตัวเอง สามารถหาทางเลือก และมีความใฝ่รู้ด้วยตนเอง⁶ จำแนกเป็น 5 ขั้นตอน⁶⁻⁷ ดังนี้ 1) วิเคราะห์ความต้องการของตนเอง 2) กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) ค้นหาและจำแนกแหล่งสนับสนุน 4) นำความรู้ที่ได้มาตอบปัญหาที่ต้องการเรียนรู้ 5) ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง และนำขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยตนเองทั้ง 5 ขั้นตอนนี้ มาเป็นกรอบในการประเมินคู่มือว่า คู่มือ นักศึกษาวิชาปฏิบัติการผดุงครรภ์ 1 สามารถใช้ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาได้มากน้อยเพียงใด นักศึกษาพยาบาลไม่เพียงแต่ต้องพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติการพยาบาลเท่านั้น ยังต้องเรียนรู้หลักการทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ และนำมาใช้ในการแก้ปัญหา ผู้รับบริการในแต่ละราย ที่มีความหลากหลาย แตกต่างกันไปในแต่ละบริบท คำถามที่กำหนดเป็นแบบฝึกหัดในคู่มือนี้ จัดทำขึ้นโดยอาศัยประสบการณ์จากอาจารย์ผู้สอนในแต่ละแผนก เป็นคำถามหรือสถานการณ์ที่พบบ่อย และการตอบคำถาม นักศึกษาต้องอาศัยการค้นหาข้อมูล คิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ และใช้ข้อมูลที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มาตอบให้ตรงตามประเด็นสำคัญที่คำถามกำหนด และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวิชาปฏิบัติการผดุงครรภ์ 1 ที่กำหนดขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติการพยาบาล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบจากเครื่องมือ คือคู่มือนักศึกษาวิชาปฏิบัติการผดุงครรภ์ 1 ซึ่งนักศึกษายาบาลยังไม่มีประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติวิชาปฏิบัติการผดุงครรภ์มาก่อน แต่เรียนวิชาทฤษฎีมาก่อนในชั้นปีที่ 3 การเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้คู่มือนักศึกษาวิชาปฏิบัติการผดุงครรภ์ 1 จะช่วยให้นักศึกษาได้เตรียมตัวก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติ ตรงตามความต้องการการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษายาบาลในวิชาปฏิบัติการผดุงครรภ์

ที่ระบุว่านักศึกษาไม่รู้อาจจะเตรียมความรู้ก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงานอย่างไร เนื่องจากไม่รู้ว่าประเด็นใดบ้างที่มีความสำคัญ ที่จะต้องได้รับการทบทวนก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติ แต่มีความต้องการที่จะเตรียมความรู้ เพราะรู้ว่าเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นการส่งเสริมให้เกิดความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ ที่จะทำให้การเรียนรู้ในขณะฝึกปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สาขาวิชาการผดุงครรภ์ชั้นสูง คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ให้ความสำคัญกับกระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมการเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติทักษะทางคลินิก ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพ และการให้บริการแก่สตรีและครอบครัว ภายใต้บทบาทหน้าที่ของผดุงครรภ์ ตลอดจนส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน จึงได้จัดทำคู่มือนักศึกษาวิชาปฏิบัติการผดุงครรภ์ 1 (Study's guide for Midwifery 1) เพื่อเป็นแบบฝึกหัด และเป็นแนวทางให้นักศึกษาได้ทบทวน เพื่อเตรียมความรู้ก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงาน และนำมาทดลองใช้ในภาคการศึกษาต้นปีการศึกษา 2557 เพื่อนำผลลัพธ์ที่ได้จากการทดลองใช้นี้ ไปปรับปรุงใช้ในปีการศึกษาต่อไป การวิจัยชั้นเรียนครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินว่าการใช้คู่มือนักศึกษาวิชาปฏิบัติการผดุงครรภ์ 1 เป็นสื่อนี้ สามารถส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งมีความพึงพอใจต่อคู่มือนักศึกษาวิชาปฏิบัติการผดุงครรภ์ 1 มากน้อยเพียงใด

วิธีการศึกษา

โครงการวิจัยชั้นเรียนนี้ ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการประจำคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2557 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษายาบาลชั้นปีที่ 4 ที่เรียนวิชาปฏิบัติการ

ผดุงครรภ์ 1 จำนวนทั้งหมด รวม 146 คน ในภาคต้นปีการศึกษา 2557

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยหรือรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

2.1 คู่มือนักศึกษาวิชาปฏิบัติการผดุงครรภ์ 1 ซึ่งจัดทำขึ้นโดยอาจารย์สาขาวิชาการผดุงครรภ์ชั้นสูง คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อใช้เป็นแบบฝึกหัดก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงานในวิชาปฏิบัติการผดุงครรภ์ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา และเป็นแนวทางในการเตรียมความรู้ก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงาน เนื้อหาแบ่งออกเป็น 3 เล่ม สำหรับแผนกฝากครรภ์ ห้องคลอด และหลังคลอด ลักษณะของแบบฝึกหัดในคู่มือ มีความหลากหลาย เช่น อัตนัย ปรนัย จับคู่ และสอดแทรกการวิเคราะห์กรณีศึกษาไปตามสถานการณ์ต่างๆ ที่พบบ่อยในแต่ละแผนก เพื่อให้แบบฝึกหัดมีความน่าสนใจ สะท้อนความรู้ และรวบรวมประเด็นคำถามตามเนื้อหาสำคัญ ที่นักศึกษาต้องใช้ในการดูแลผู้รับบริการในแผนกฝากครรภ์ ห้องคลอด และหลังคลอด

2.2 แบบประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับคู่มือนักศึกษา แบบประเมินแบ่งเป็น 4 ส่วน โดย 3 ส่วนแรก เป็นคำถาม ที่มีคำตอบเป็นมาตรฐานประมาณค่า จำนวนรวม 15 ข้อ และส่วนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิด มีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1: คำถามตามกรอบแนวคิดของการเรียนรู้ด้วยตนเอง 5 ขั้นตอน มีดังนี้
วิเคราะห์ความต้องการของตนเอง มี 1 ข้อ คือ ข้อที่ 3 “ฉันอ่านหนังสือมากขึ้นเพราะต้องนำความรู้มาตอบคำถามในแบบฝึกหัด”

กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ด้วยตนเอง มี 1 ข้อ คือ ข้อที่ 1 “การทำแบบฝึกหัดช่วยให้ฉันมีการเตรียมความรู้ก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงานได้ดีขึ้น”

ค้นหาและจำแนกแหล่งสนับสนุน มี 3 ข้อ คือ ข้อที่ 4 “ฉันพยายามค้นหาคำตอบในแบบฝึกหัดด้วยตนเอง” ข้อที่ 5 “การทำแบบฝึกหัดทำให้

ฉันปรึกษาการเรียนกับเพื่อนมากขึ้น” ข้อที่ 10 “การอภิปรายคำตอบในแบบฝึกหัดร่วมกับเพื่อนและอาจารย์ช่วยในการเรียนรู้ของฉัน”

นำความรู้ที่ได้มาตอบปัญหาในสถานการณ์ที่หลากหลาย มี 1 ข้อ คือ ข้อที่ 13 “แบบฝึกหัดช่วยให้ฉันเชื่อมโยงความรู้การปฏิบัติได้มากขึ้น”

ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง มี 1 ข้อ คือ ข้อที่ 2 “การทำแบบฝึกหัดทำให้ฉันวิเคราะห์ตัวเองได้ว่า ฉันรู้หรือยังไม่รู้เรื่องอะไร”

ส่วนที่ 2: คำถามเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา มี 3 ข้อ คือ ข้อที่ 6 “การทำแบบฝึกหัดช่วยทำให้ฉันรับผิดชอบต่อการเรียนมากขึ้น” ข้อที่ 8 “ฉันสามารถจัดสรรเวลาในการทำแบบฝึกหัดได้” ข้อที่ 9 “ฉันสามารถส่งแบบฝึกหัดได้ตรงเวลาทุกครั้ง”

ส่วนที่ 3: คำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อแบบฝึกหัด มี 5 ข้อ คือ ข้อที่ 7 “การทำแบบฝึกหัดทำให้ฉันเครียดกับการขึ้นฝึกปฏิบัติงานมากขึ้น” ข้อที่ 11 “แบบฝึกหัดมีจำนวนข้อมากเกินไปสำหรับการเตรียมตัวก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงาน” ข้อที่ 12 “แบบฝึกหัดมีความหลากหลายและน่าสนใจ” ข้อที่ 14 “เนื้อหาของแบบฝึกหัดอ่านเข้าใจได้ง่าย” ข้อที่ 15 “โดยทั่วไปฉันมีความพึงพอใจแบบฝึกหัดก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงานแผนกนี้”

วิธีการประเมินคะแนน ประเมินเป็นมาตรฐานค่า

ข้อความด้านบวก การให้คะแนน 1 คะแนน หมายถึง “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง หรือไม่ตรงกับความรู้สึกของท่านเลยทุกประการ” 2 คะแนน หมายถึง “ไม่เห็นด้วย หรือ ไม่ตรงกับความรู้สึกของท่านค่อนข้างมาก” 3 คะแนน หมายถึง “ปานกลาง หรือตรงกับความรู้สึกของท่านปานกลาง” 4 คะแนน หมายถึง “เห็นด้วย หรือตรงกับความรู้สึกของท่านค่อนข้างมาก” 5 คะแนน หมายถึง “เห็นด้วยอย่างยิ่ง หรือตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด”

ข้อความด้านลบ การให้คะแนน 1 คะแนน หมายถึง “เห็นด้วยอย่างยิ่ง หรือตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด” 2 คะแนน หมายถึง “เห็นด้วย หรือตรงกับความรู้สึกของท่านค่อนข้างมาก” 3 คะแนน หมายถึง “ปานกลาง หรือตรงกับความรู้สึกของท่านปานกลาง” 4 คะแนน หมายถึง “ไม่เห็นด้วย หรือไม่ตรงกับความรู้สึกของท่านค่อนข้างมาก” 5 คะแนน หมายถึง “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง หรือไม่ตรงกับความรู้สึกของท่านเลยทุกประการ”

ส่วนที่ 4 : คำถามปลายเปิด ให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ในประเด็นเกี่ยวกับ 1) ประโยชน์ของแบบฝึกหัด 2) ความครอบคลุมของแบบฝึกหัด 3) ความหลากหลายของแบบฝึกหัด 4) ความยาก-ง่ายของแบบฝึกหัด 5) การส่งเสริมความคิดในเชิงวิเคราะห์ 6) ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแจกคู่มือนักศึกษาปฏิบัติการผดุงครรภ์ 1 ให้กับนักศึกษาทุกคนในวันปฐมนิเทศวิชาปฏิบัติการผดุงครรภ์ 1 ก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงาน 5 วัน เพื่อให้ศึกษามีเวลาเตรียมตัวอ่านหนังสือและทำแบบฝึกหัดก่อนฝึกปฏิบัติ พร้อมทั้งส่งแบบฝึกหัดและร่วมวิเคราะห์คำตอบรวมทั้งเฉลยแบบฝึกหัดร่วมกับอาจารย์นิเทศในแต่ละแผนก ฝึกปฏิบัติแผนกละ 2 สัปดาห์ เมื่อสิ้นสุดการฝึกปฏิบัติงานในแต่ละแผนกแล้ว ให้นักศึกษาส่งแบบประเมินคู่มือโดยไม่ต้องระบุชื่อผู้ตอบที่อาจารย์นิเทศประจำแผนกให้เรียบร้อยก่อนฝึกงานในแผนกต่อไป หลังจากนั้นผู้ศึกษารวบรวมแบบประเมินนำมาวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์หาค่าสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for Social Sciences)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล แบบสอบถามที่เป็น rating scale วิเคราะห์โดยใช้ความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ส่วนคำถามปลายเปิด ใช้วิธีสรุปและจัดกลุ่มคำตอบที่ได้รับ

ผลการศึกษา

นักศึกษาตอบแบบสำรวจแผนกฝากครรภ์ ร้อยละ 97.9 ส่วนแผนกห้องคลอดและหลังคลอดตอบร้อยละ 97.3 และ ร้อยละ 100 ตามลำดับ

ผลการประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับคู่มือนักศึกษาทั้ง 3 แผนก นักศึกษาร้อยละ 91.8 – 93.8 มีความเห็นว่าคู่มือสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ในระดับเห็นด้วยถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\bar{X}$ = 4.34 – 4.42, SD = 0.63 เท่ากัน) แยกเป็น 5 ด้านคือ การวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง ($\bar{X}$ = 4.36 – 4.45, SD = 0.56 – 0.62) การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X}$ = 4.46 – 4.54, SD = 0.59 – 0.62) การค้นหาและจำแนกแหล่งสนับสนุน ($\bar{X}$ = 4.32 – 4.38, SD = 0.66 – 0.67) การนำความรู้ที่ได้มาตอบปัญหาในสถานการณ์ที่หลากหลาย ($\bar{X}$ = 4.20 – 4.31, SD = 0.60 – 0.67) และการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X}$ = 4.43 – 4.55, SD = 0.59 – 0.61) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ข้อความ	แผนก					
	ฝากครรภ์		ห้องคลอด		หลังคลอด	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
สรุปความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง 5 ขั้นตอน	4.42	0.63	4.36	0.63	4.34	0.63
1. การวิเคราะห์ความต้องการตนเอง						
ฉันอ่านหนังสือมากขึ้นเพราะต้องนำความรู้มาตอบคำถามในแบบฝึกหัด	4.39	0.62	4.45	0.61	4.36	0.56
2. การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ด้วยตนเอง						
การทำแบบฝึกหัดช่วยให้ฉันมีการเตรียมความรู้ก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงานได้ดีขึ้น	4.54	0.62	4.46	0.59	4.47	0.60
3. การค้นหาและจำแนกแหล่งสนับสนุน						
ฉันพยายามค้นหาคำตอบในแบบฝึกหัดด้วยตนเอง	4.39	0.65	4.38	0.58	4.36	0.63
การทำแบบฝึกหัดทำให้ฉันปรึกษาการเรียนกับเพื่อนมากขึ้น	4.23	0.73	4.19	0.73	4.15	0.78
การอภิปรายคำตอบในแบบฝึกหัดกับเพื่อนและอาจารย์ ช่วยในการเรียนรู้	4.53	0.63	4.37	0.67	4.45	0.58
4. การนำความรู้ที่ได้มาตอบปัญหาในสถานการณ์ที่หลากหลาย						
แบบฝึกหัดช่วยให้ฉันเชื่อมโยงความรู้สู่การปฏิบัติได้มากขึ้น	4.31	0.60	4.20	0.67	4.21	0.63
5. การประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง						
การทำแบบฝึกหัดทำให้ฉันวิเคราะห์ตัวเองได้ว่า ฉันรู้หรือยังไม่รู้เรื่องอะไร	4.55	0.60	4.44	0.59	4.43	0.61

ผลการประเมิน พบว่าคู่มือทำให้นักศึกษาเพิ่มความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยนักศึกษาร้อยละ 82.2 – 90.4 ที่เห็นด้วยหรือเห็นด้วย

อย่างยิ่งว่าคู่มือทำให้นักศึกษาเพิ่มความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X}$ = 4.19 – 4.29, SD = 0.65 – 0.77) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของนักศึกษาต่อคู่มือทำให้นักศึกษาเพิ่มความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ข้อความ	แผนก					
	ฝากครรภ์		ห้องคลอด		หลังคลอด	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
สรุปความคิดเห็นความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.27	0.71	4.19	0.77	4.29	0.65
การทำแบบฝึกหัดช่วยให้ฉันรับผิดชอบต่อการเรียนมากขึ้น	4.34	0.71	4.35	0.69	4.35	0.64
ฉันสามารถจัดสรรเวลาในการทำแบบฝึกหัดได้	4.02	0.71	3.82	0.86	3.97	0.75
ฉันสามารถส่งแบบฝึกหัดได้ตรงเวลาทุกครั้ง	4.45	0.72	4.39	0.76	4.53	0.56

ส่วนการประเมินความพึงพอใจต่อแบบฝึกหัดนั้น พบว่านักศึกษาร้อยละ 59.7 – 66.6 ที่เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\bar{X} = 3.63 - 3.77$, $SD = 0.83 - 0.85$) เมื่อแยกประเด็นที่นักศึกษาพึงพอใจต่ำที่สุด คือ แบบฝึกหัดมีจำนวนข้อมากเกินไปสำหรับการเตรียมตัวก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงาน มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดในภาพรวม $\bar{X} = 3.05$, $SD = 1.02$ และ ประเด็นที่

นักศึกษาพึงพอใจสูงสุด คือ โดยทั่วไปฉันมีความพึงพอใจแบบฝึกหัดก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงาน มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดในภาพรวม $\bar{X} = 4.19$, $SD = 0.69$ ดังตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาแยกแผนก จะพบว่าแผนกผกักรรภ์จะมีคะแนนความพึงพอใจต่อแบบฝึกหัดสูงที่สุด $\bar{X} = 4.23$, $SD = 0.73$ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจต่อแบบฝึกหัด

ข้อความ	แผนก						รวม	
	ผกักรรภ์		ห้องคลอด		หลังคลอด			
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
สรุปความพึงพอใจโดยรวมต่อแบบฝึกหัด	3.63	0.85	3.77	0.83	3.70	0.85	3.70	0.85
การทำแบบฝึกหัดทำให้ฉันเครียดกับการขึ้นฝึกปฏิบัติงานมากขึ้น	3.07	1.09	3.24	1.08	3.19	1.13	3.17	1.10
แบบฝึกหัดมีจำนวนข้อมากเกินไปสำหรับการเตรียมตัวก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงาน	2.84	0.96	3.27	1.03	3.03	1.02	3.05	1.02
แบบฝึกหัดมีความหลากหลายและน่าสนใจ	3.97	0.79	4.04	0.70	3.91	0.74	3.97	0.75
เนื้อหาของแบบฝึกหัดอ่านเข้าใจได้ง่าย	4.07	0.68	4.11	0.68	4.20	0.67	4.13	0.68
โดยทั่วไป ฉันมีความพึงพอใจแบบฝึกหัดก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงาน	4.23	0.73	4.16	0.64	4.17	0.69	4.19	0.69

สรุปความคิดเห็นของนักศึกษา ต่อคู่มือ นักศึกษาวิชาชีพการผดุงครรภ์ ทั้ง 3 แผนก ที่เป็นคำถามปลายเปิดให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระตามประเด็น สรุปความคิดเห็นส่วนใหญ่นักศึกษาให้ความคิดเห็นว่า คู่มือนักศึกษาวิชาชีพการผดุงครรภ์ 1 ทั้ง 3 แผนก มีประโยชน์ มีความครอบคลุม มีความหลากหลายของแบบฝึกหัด มีความยาก-ง่ายของแบบฝึกหัดเหมาะสม และมีการส่งเสริมความคิดในเชิงวิเคราะห์ กระตุ้นให้เกิดทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองตามขั้นตอน แต่มีจำนวนข้อคำถามที่เป็นการวิเคราะห์น้อยเกินไป ควรเพิ่มจำนวนคำถามเกี่ยวกับการวิเคราะห์ให้มากขึ้น เพื่อฝึกการวิเคราะห์กรณี

ตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง และส่งเสริมการนำความรู้สู่การปฏิบัติให้ได้มากที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาจะพบว่าแบบฝึกหัดที่ใช้เป็นคู่มือศึกษานี้ สามารถใช้เป็นสื่อในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาผลของการใช้แบบฝึกหัดเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาแพทย์ โดย Mafinejad และคณะ² พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.002 แสดงว่าการใช้แบบฝึกหัดเป็นเครื่องมือ

ในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีผลด้านบวกที่จะช่วยส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาแพทย์เป็นอย่างดี และสอดคล้องกับการศึกษาของ Keyhanmanesh และคณะ⁸ เรื่องผลดีของการใช้แบบฝึกหัดในการเรียนการสอนวิชาสรีรวิทยาของนักศึกษาทันตแพทย์ พบว่านักศึกษาทันตแพทย์ในกลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักศึกษาแพทย์ในกลุ่มควบคุม ที่เรียนในวิชาเดียวกันนี้ในภาคการศึกษาที่ผ่านมาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.004 จากการวิจัยครั้งนี้จะเห็นได้ว่านักศึกษา ถูกกระตุ้นให้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการสร้างเงื่อนไข และกำหนดแนวทางให้ต้องอ่านหนังสือก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงาน เพื่อนำมาทำการบ้านที่ถูกกำหนดว่าต้องส่งวันที่ขึ้นฝึกงาน การทำแบบฝึกหัดส่วนมากนักศึกษาจะร่วมกันทำเป็นกลุ่ม อ่านหนังสือและอภิปรายร่วมกับเพื่อน ช่วยกันวิเคราะห์สถานการณ์ทำให้สนุก ถึงแม้จะรู้สึกเครียดบ้างแต่ก็ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ดี ซึ่งคู่มือศึกษานี้ช่วยให้นักศึกษามีปฏิสัมพันธ์กับองค์ประกอบที่หลากหลายในหลักสูตร⁹ ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและเป็นแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษานี้ พบว่าควรเพิ่มแบบฝึกหัดที่เป็นกรณีศึกษา และควรแจกแบบฝึกหัดให้นักศึกษา 1-2 สัปดาห์ก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงาน เพื่อให้ นักศึกษาสามารถจัดสรรเวลาทำแบบฝึกหัดได้อย่างเต็มที่ และควรมีการจัดทำคู่มือเช่นนี้ในทุกสายการพยาบาล

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ให้งบประมาณ สนับสนุนการวิจัย และขอขอบคุณนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2557 ที่ให้ข้อมูลในการวิจัยนี้ และขอขอบคุณคณาจารย์สาขาวิชาการผดุงครรภ์ชั้นสูง ที่ได้ร่วมกันจัดทำคู่มือ นักศึกษาทั้ง 3 แผนก จนสำเร็จด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

1. Felver L, Gaines B, Heims M, Lasater K, Laustsen G, Lynch M, et al. Best practice in teaching and learning in nursing education. New York: National League for Nursing; 2010.
2. Mafinejad MK, Aghili R, Emami Z, Malek M, Baradaran H, Taghavinia M, et al. Study guides: effective tools to improve self-directed learning skills of medical students. Acta Medica Iranica [Internet], 2014 [cited 2015 Jul 14]; 52(10): [about 5pp.]. Available from: <http://acta.tums.ac.ir/index.php/acta/article/viewFile/4548/4648>
3. Mayes T. Overview of the enhancement theme 2006-08, the first year experience: the aims, themes and challenges. The Quality Assurance Agency for Higher Education 2009 [Internet]. Mansfield: Linney direct; 2009 [cited 2015 July 14]. Available from: <http://www.enhancementthemes.ac.uk/docs/publications/first-year-overview-aims-achievements-challenges.pdf?sfvrsn=20>
4. Anusornteerakul S, Srisaeng P, Supornpun A. The assessment of learning needs and levels of self-directed learning among nursing students taking midwifery practice course. Classroom report. Khon Kaen: Faculty of Nursing Khon Kaen University.
5. Chickering AW, Gamson ZE. Applying the seven principles for good practice in undergraduate education: New directions in teaching and learning, Number 47 (J-B TL Single Issue Teaching and Learning). San Francisco: Jossey-Bass; 1991.

6. Knowles MS. Self-directed learning: A guide for learners and teachers. Chicago: Follett Publishing Company; 1978.
7. Loyens SMM, Magda J, Rickers RMJP. Self-directed learning in problem base learning and its relationships with self-regulated learning. Educ Psychol Rev 2008; 20(4): 411-27.
8. Keyhanmanesh R, Babil FM, Ghajazadeh M, Ebrahimi H, Mazouchian H, Saadatlou MAE. (2014). The beneficial effects of applied physiology study guides on dentistry students' learning. Res Dev Med Educ 2014; 3(2): 105-7.
9. Holsgrave GJ, Lanphear JH, Ledingham IMcA. Study guides: an essential student learning tool in an integrated curriculum. Med Teach 1998; 20(2):99-103.